

Byggnadsminnesförklaring av Stadsgården 1, Södra stadshuset, Södermalm, Stockholm

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m (KML) Södra stadshuset för byggnadsminne.

Skyddsföreskrifter

För Södra stadshuset gäller följande skyddsföreskrifter:

1. BYGGNADEN FÅR INTE RIVAS.

2. BYGGNADEN FÅR TILL SITT YTTRE INTE FÖRÄNDRAS.

Härmed avses: stensockel, bottenvåningens arkader och bandrustik, slätputsade fasader med fasadartikulering och profilerad takfotlist, stenbalustrad i vån 1 tr. mot gården, takutförning, italianens plåtbeklädnad, taktäckning med skivplåt, stådränna, skorstenar med profilerad krans, fönsterformer i murliv, äldre fönstersnickerier, portal med port och trappsteg mot Götgatan, stenomfattning med port och fritrappa mot Peter Myndes Backe, port mot Södermalmstorg, järndörrar mot Södermalmstorg och Peter Myndes Backe, järnluckor mot Södermalmstorg, Götgatan och Peter Myndes Backe.

3. I BYGGNADEN FÅR INTE SÅDANA ÅTGÄRDER VIDTAGAS SOM MEDFÖR ÄNDRING AV STOMME.

Härmed avses: murade valv, välvda öppningar och nischer, byggnadens stående murar, trappor, träbjälklag, takkonstruktioner och skorstensstockar.

4. I BYGGNADEN FÅR INTE SÅDANA ÅTGÄRDER VIDTAGAS SOM MEDFÖR ÄNDRING AV ÄLDRE PLANLÖSNING.

5. I BYGGNADEN FÅR INTE SÅDANA ÅTGÄRDER VIDTAGAS SOM MEDFÖR ÄNDRING AV FAST INREDNING.

Härmed avses:

Trapphuset: ursprunglig utformning med valv, runda och välvda öppningar, trappa med plansteg av kalksten, kalkstensplattor, stöpelare med sten med

Kulturmiljöenheten
Ann-Charlotte Backlund

"klotter", räcken och balustrader av sten och trä, gångjärnshakar, järnöglor, järnhaspar, järngaller, äldre snickerier.

Plan 0, källare: gångjärnshakar.

Plan 1, bottenvåning: golvplattor av kalksten, väggnischer, kalkstenssockel, kvaderindelning, runda öppningar med smidda järngaller, järnkrokar, järnöglor, gångjärnshakar, i rum 122 "ryskt klotter" och trappa med plansteg av kalksten samt handledare, i rum 124 trappa med plansteg av kalksten.

Plan 2, våning 1 tr.: golvplattor av kalksten, väggnischer, kalkstenssockel, runda öppningar med galler, pilastrar med kapital, taklister, gångjärnshakar, järnöglor, äldre snickerier.

Plan 3, mezzaninen: golvplattor av kalksten, välvda öppningar, nischer, öppning med järngaller, äldre snickerier.

Plan 4, våning 2 tr.: golvplattor av kalksten, kälade tak, taklister, äldre snickerier.

Plan 5, våning 3 tr.: brädgolv, äldre snickerier, gångjärnshakar, taklister, kakelugnar.

Plan 6, vinden: tegelgolv, plankgolv, gångjärnshakar.

6. GÅRDEN FÅR EJ YTTERLIGARE BEBYGGAS.

7. BYGGNADERNA SKALL UNDERHÅLLAS SÅ ATT DE INTE FÖRFALLER. VÅRD OCH UNDERHÅLLSARBETEN SKALL UTFÖRAS PÅ ETT SÅDANT SÄTT OCH MED SÅDANT MATERIAL ATT DET KULTURHISTORISKA VÄRDET INTE MINSKAR.

Motivering

Södra stadshuset är ett verk av två av den svenska arkitekturhistoriens mest betydelsefulla arkitekter. Det uppfördes som en nyttobyggnad med släta gatufasader endast accentuerade med en portal mot Götgatan.

Gårdsfasaderna karaktäriseras däremot av en genomarbetad arkitektur med kraftiga gesimser, licenser och arkader. Husets volym, takform och fasaduttryck liksom dess planstruktur med gallerier mot gården och rumsfiler mot gatorna och det centralt placerade trapphuset är väl bevarade. Den magnifika dubbeltrappan genom husets samtliga våningar är i sitt slag unik. Byggnaden utgör ett av de bäst bevarade 1600-tals husen i landet och tillhör en av det fåtal nyttobyggnader som fortfarande står kvar i relativt oförändrat skick från denna tid.

Byggnaden har ett sådant kultur- och arkitekturhistoriskt värde att den uppfyller de villkor som uppställts för byggnadsminne enligt kulturminneslagen.

Kulturmiljöenheten
Ann-Charlotte Backlund

Byggnadshistorik

Södra stadshuset uppfördes under 1600-talets senare del. Projektet avsåg ursprungligen ett generalfaktori, ett privat företag med statliga privilegier, som skulle organisera och främja utrikeshandeln. Anläggningen ritades av stadsarkitekten Nicodemus Tessin d.ä.. Byggnadsarbetena som drevs av staden påbörjades för huvudbyggnaden 1664. Utbyggnaden fortsatte med södra flygeln 1667 och norra flygeln 1676. Generalfaktorikontoret nyttjar inte huset längre än till 1669. Byggnaden togs helt i anspråk för stadens behov och kom att benämnas Södra stadshuset. Det stod färdigt 1680, men redan samma år förstördes taket och de övre våningarna i en brand. Återuppbyggnaden leddes av Nicodemus Tessin d.y. 1683-1685.

Byggnaden har inrymt en mängd olika verksamheter genom tiderna. Här har funnits bl a kämnärsrätten, stadshäktet, rannsaktionskommissionen, brandvakten, stadshuskällaren, hall- och manufakturätten, liksom olika kyrkor, skolor, bostäder och butiker m m. År 1931 fick Stockholms stadsmuseum några tjänsterum i huset som successivt utvidgades med utställningslokaler. Från 1964 disponerar museet hela byggnaden. De skiftande verksamheterna har medfört en rad mindre ombyggnader.

Ärendets handläggning

Rubricerade byggnad är en av de 25 byggnader för vilka staden accepterat en byggnadsminnesförklaring (se Kommunstyrelsens utlåtanden 1992:215 RII).

Med anledning av pågående detaljplanearbete har byggnadsminnesfrågan aktualiserats varför Länsstyrelsen den 5 augusti 1997 meddelade Fastighetsregistermyndigheten att fråga väckts om byggnadsminnesförklaring. Ett förslag till skyddsföreskrifter översändes den 6 augusti 1997 till Stockholms stad för yttrande.

Kommunstyrelsen tillstyrkte förslaget till byggnadsminnesförklaring och de upprättade skyddsföreskrifterna vid sammanträdet den 17 december 1997.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar utan kostnad för ägaren råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll.

Länsstyrelsen får vidare framhålla att om det finns särskilda skäl, får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m m lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna.

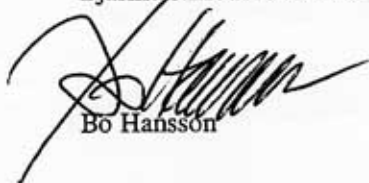

Kulturmiljöenheten
Ann-Charlotte Backlund

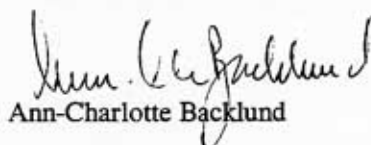
Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs.

Detta beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (Länsrätten i Stockholms län) enligt anvisningar på bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektör Bo Hansson. I beslutet har även deltagit länsantikvarie Jan-Bertil Schnell, länsassessor Göran Bjarme samt förste antikvarie Ann-Charlotte Backlund, föredragande.

Bo Hansson

Ann-Charlotte Backlund

kopia till
akten med lagakraftsbevis
kulturmiljöenheten med lagakraftsbevis
Byggnadsminnesregistret
Riksantikvarieämbetet med delgivningskvitto
Stockholms stadsmuseum
Byggnadsnämnden i Stockholm med lagakraftsbevis
Inskrivningsmyndigheten med lagakraftsbevis
Rättsenheten, GB
Stockholms läns hembygdsförbund, Box 6219, 102 34 STOCKHOLM